

บทความวิจัย

**ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง
กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี***

**Problems of Protection of the Accused's Rights at the
Preliminary Hearing for Case Filed by Public Prosecutor**

จิรวัดน์ พูนสวัสดิ์พงศ์¹

Jirawat Poonsawaspong²

54/1 ถนนเทศบาล 3 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 21110

54/1 Tesabal 3 Rd., Thang Kwian Subdistrict, Klaeng District, Rayong 21110

* Corresponding author E-mail: Benz_lawbuu@hotmail.com

วิกรณ์ รักษ์ปวงชน³

Vikorn Rakpuangchon⁴

59/324 ถนนแจ้งวัฒนะ หมู่ 3 ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

59/324 Chaengwatthana Road, Moo3, Khlong Kluea Sub-district, Pak Kret

District, Nonthaburi 11120

E-mail: vikorn.ruk@stou.ac.th

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัย เรื่อง “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พ.ศ. 2565

¹ นายจิรวัดน์ พูนสวัสดิ์พงศ์ นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² Mr.Jirawat Poonsawaspong. Administrative Case Official, The Office of the Administrative Courts

³ ศาสตราจารย์วิกรณ์ รักษ์ปวงชน อาจารย์ที่ปรึกษา

⁴ ProfessorVikorn Rakpuangchon advisor

วันที่รับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2565 วันที่แก้ไขบทความ : 8 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับ : 21 เมษายน 2566 วันที่เผยแพร่ : 11 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (2) ศึกษาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา (3) วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี (4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี

ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวคิดการคุ้มครองและการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง หลักการถ่วงดุลสิทธิ หลักพึ่งความทุกฝ่าย เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (2) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิได้รับการถ่วงดุลคดีโดยศาล สิทธิการเสนอพยานหลักฐาน และสิทธิการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่ง และ (3) การไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ของประเทศไทยซึ่งมีความแตกต่างกับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจดุลพินิจไม่ไต่สวนมูลฟ้องโดยไม่เหมาะสม การจำกัดสิทธิินาพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาล และสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกกล่าวหา

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก้ไขการไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนการกำหนดอำนาจดุลพินิจไม่ไต่สวนมูลฟ้อง และการกำหนดสิทธิของจำเลยในการเสนอพยานหลักฐานและอุทธรณ์คำสั่ง

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ, ไต่สวนมูลฟ้อง, พนักงานอัยการ, ผู้ถูกกล่าวหา

ABSTRACT

This research aims to (1) study the concepts and principles concerning the protection of the accused's rights at the preliminary hearing, (2) investigate the accused's rights at the preliminary hearing in Thailand, Federal Republic of Germany and the United States of America, (3) analyze the problem of protection of the accused's rights at the preliminary hearing for a case filed by the public prosecutor and (4) propose guidelines for amendment to the laws concerning the preliminary hearing for a case filed by the public prosecutor.

The study found the following results. (1) The concept of protection and restriction of rights and liberties of individuals included the principle of finding truth, the principle of case screening and the principle of bilateral hearing in terms of the protection of the accused' rights at the preliminary hearing. (2) According to the study of the protection of the accused's rights at the preliminary hearing in Thailand, Federal Republic of Germany and the United States of America, the accused had the right to access to the case screening process by the court, the right to present evidence and the right to appeal. (3) The preliminary hearing for a case filed by the public prosecutor in Thailand was different from Germany and the United States cases. Thai hearing had problems of inappropriate judicial discretion in preliminary hearing as well as restricting the accused's right to present evidence to the court and right to appeal.

The author argues that the preliminary hearing for a case filed by the public prosecutor should be amended according to the Criminal

Procedure Code in terms of determining discretion over preliminary hearing and the accused's right to present evidence and appeal.

Keywords: Protection of Rights, Preliminary Hearing, Public Prosecutor, Accused

1. ความนำ

หลักการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเปิดโอกาสให้ทั้งพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นตัวแทนแห่งรัฐและผู้เสียหายซึ่งอยู่ในฐานะปัจเจกบุคคลสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ เป็นผลให้คดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลมีจำนวนมาก เพื่อให้มีมาตรการกลั่นกรองคดีที่ฟ้องต่อศาล ในเบื้องต้นโดยศาลเอง และป้องกันการดำเนินคดีอาญาที่เป็นการกลั่นแกล้งผู้อื่นหรือ เพื่อแสวงหาประโยชน์อย่างอื่นนอกจากผลแห่งคดีโดยชอบธรรมตามปกติอันอาศัย กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือหรือการดำเนินการอย่างใด ๆ ซึ่งเป็นการละเลยการ ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริสุทธิ์ จึงกำหนดให้มีการไต่สวนมูลฟ้องทั้งในกรณีที่ราษฎรเป็น โจทก์ฟ้องคดีและกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ใน มาตรา 162 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา, 2478, หน้า 682-683) โดยกรณีราษฎรเป็นโจทก์ (1) กำหนดให้ ศาลต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องเสมอ เว้นแต่ คดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดย ข้อหาอย่างเดียวกันแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่หากเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวน มูลฟ้องก็ได้ สำหรับกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ (2) กำหนดว่า ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวน มูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก็ได้ โดยกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีของประเทศไทย ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และข้อจำกัดการใช้สิทธิต่าง ๆ ของคู่ความไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมาตรา 165 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2499, หน้า 134) กำหนดให้ คู่หมิ่นจำเลยมาศาลในวันไต่สวนมูลฟ้องและให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการให้การต่อสู้คดี ต่อศาลได้ แต่จำกัดสิทธิไม่ให้นำพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

และมาตรา 170 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2478, หน้า 686) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และข้อจำกัดสิทธิเกี่ยวกับการโต้แย้งคำสั่งของศาลที่วินิจฉัยว่าคดีมีมูลเพียงพอให้ศาลรับไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ โดยกำหนดให้คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาดแต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้น โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ฎีกา อีกทั้ง มาตรา 166 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2478, หน้า 685) ซึ่งกำหนดให้ศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่สำหรับกรณีที่ศาลยกฟ้องเพราะเหตุโจทก์ไม่มาศาลตามกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควรและโจทก์ได้ยื่นคำร้องแสดงเหตุอันสมควรในภายหลัง อันเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วยแล้ว ตามมาตรา 196 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2478, หน้า 696) บทบัญญัติกฎหมายทั้งหลายดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิสำคัญบางประการของผู้ถูกล่าวหาซึ่งต้องตกอยู่ในฐานะจำเลยแห่งคดี อันมีผลกระทบต่อนิติสิทธิในการต่อสู้คดีและเสรีภาพในร่างกายของจำเลยโดยตรง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีของประเทศไทย และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป

2. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าวหาถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากโดยพื้นฐานบุคคลทุกคนย่อมกล่าวอ้างและเรียกร้องให้สิทธิและเสรีภาพของตนปราศจากการควบคุมหรือคุกคามโดยบุคคลอื่น รวมทั้ง ปราศจากการจำกัดจากรัฐโดยไม่มี

เหตุผลอันสมควรด้วยกฎหมาย ในส่วนนี้จะได้นำกล่าวถึงแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดการคุ้มครองและการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล

สถานะของสิทธิตามธรรมชาติอันมนุษย์มีติดตัวตั้งแต่กำเนิดซึ่งต่อมาได้มีการทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในรูปแบบของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (กุลพล พลวัน, 2521, หน้า 23) ซึ่งบรรดาประเทศรัฐเสรีประชาธิปไตยที่เข้าร่วมลงนามรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีการนำหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่กำหนดในปฏิญญาดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแก่ผู้ใดบังคับโดยตรง ดังนั้น บรรดาองค์กรต่าง ๆ ของรัฐทุกองค์กรจึงต้องเคารพคุ้มครอง และจะล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไม่ได้ เว้นแต่ เป็นไปตามข้อยกเว้นที่กำหนดไว้ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2543, หน้า 13)

แม้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะมีอำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยบังคับให้บุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการได้ หากเป็นไปเพื่อมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น หรือเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นและในการดำเนินการต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายระดับสูงสุดกำหนดโดยเคร่งครัด ซึ่งต้องไม่ขัดต่อแนวคิดเรื่องการจำกัดอำนาจรัฐ และไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้ (ธีระ สุธีวรานุ, 2542, หน้า 590)

2.2 หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง

การดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์เป็นการค้นหาความจริงเพื่อจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย หากวิธีการค้นหาความจริงดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอก็อาจจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่มีได้ และหากไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ หรือมีการลงโทษผู้บริสุทธิ์ ไม่อาจบังคับ

ลงโทษได้อย่างเสมอภาคแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ล้มเหลว โดยสามารถแบ่งรูปแบบของการค้นหาความจริงได้เป็น 2 ประเภท กล่าวคือ การค้นหาความจริงในทางรูปแบบ (ระบบกล่าวหา) ซึ่งศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงในลักษณะของการควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปตามกฎหมาย การค้นหาความจริงในกระบวนการนี้พยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีนั้นอาจได้มาโดยการยอมรับของคู่ความทั้งสองฝ่าย และเป็นไปตามหลักตกลง ซึ่งคู่ความจะมีบทบาทในการค้นหาความจริงมากกว่าศาลโดยเน้นที่การต่อสู้ระหว่างคู่ความ ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาคดีจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเป็นหลัก ศาลจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดดุจดังกรรมการตัดสินการแข่งขัน และการค้นหาความจริงในทางเนื้อหา (ระบบไต่สวน) ซึ่งมีวิธีการชำระความให้ได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ เนื่องจากการรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมถือว่าเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของรัฐ ศาลจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี โดยจะค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาลและพยานหลักฐานที่ศาลเห็นสมควรเรียกเข้ามาในคดีเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด (วิภา ปิ่นวิระ, 2551, หน้า 25)

2.3 หลักการกลั่นกรองมูลคดี

การกลั่นกรองมูลคดีเป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งศาลทำหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองมูลคดีในเบื้องต้นว่าคดีดังกล่าวมีมูลเพียงพอที่ศาลควรรับไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ ทั้งในคดีที่ปัจเจกบุคคลเป็นผู้กล่าวหาต่อศาลซึ่งสามารถนัดตีมาฟ้องได้โดยขึ้นอยู่กับเจตนาของตนเอง และในคดีที่พนักงานอัยการเป็นผู้กล่าวหาต่อศาลซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้ว ทำให้การกลั่นกรองฟ้องร้องกันสามารถกระทำได้อย่างราบรื่นและเป็นการลดความเข้าใจผิดของผู้กล่าวหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายบางประการก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล ทั้งยังเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้อำนาจอรัฐในการดำเนินคดี โดยกฎหมายมุ่งคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ต้องได้รับความเดือดร้อนจากการตกเป็นจำเลย ในคดีอาญาจนกว่าศาลจะตรวจสอบแล้วว่าคดีดังกล่าวมีมูล (คณิง ฤไชย, 2548, หน้า 80)

2.4 หลักฟังความทุกฝ่าย

หลักฟังความทุกฝ่าย คือ การเปิดโอกาสให้ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาทั้งสองฝ่าย ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายเพื่อยืนยันหรือหักล้างประเด็นแห่งคดี ซึ่งในการดำเนินคดีอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องทราบดีว่าตนถูกกล่าวหาอย่างไร เพื่อให้มีโอกาสให้การแก้ข้อกล่าวหา ในชั้นเจ้าพนักงานหรือในชั้นศาลได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากการที่จะถือว่าผู้ถูกกล่าวหา กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการชี้ขาดข้อเท็จจริงทั้งในชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาล ซึ่งในการชี้ขาดข้อเท็จจริงนี้จะต้องฟังข้อเท็จจริงจากทั้ง 2 ฝ่าย หลักการ ดังกล่าวจึงเป็นการประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ได้มีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ (จิรนิติ หะวานนท์, 2543, หน้า 78)

3. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนมูลฟ้อง

เมื่อการกลั่นกรองคดีอาญาโดยวิธีการไต่สวนมูลฟ้องมีลักษณะเป็นการจำกัด สิทธิการดำเนินคดีของบุคคลในสังคมประการหนึ่ง การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ของกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง ตลอดจนสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการดังกล่าว ย่อมต้องกระทำโดยชัดแจ้งและไม่เป็นการลิดรอนสิทธิที่เกินความจำเป็น ผู้วิจัยจึงศึกษา เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 กำหนดหลักเกณฑ์การ เข้าสู่กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องไว้ว่า ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ในคดีราชฎร เป็นโจทก์ให้ศาลไต่สวนมูลฟ้อง ในส่วนคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่ราชฎร เป็นโจทก์แต่พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ หากจำเลยให้การ รับสารภาพระหว่างไต่สวนมูลฟ้องให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา โดยวิธีการไต่สวนมูลฟ้อง ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ มาตรา 165 กำหนดให้ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมา

หรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้ฟังและถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่จะให้การต่อสู้อย่างไร คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดยางาน และดำเนินการต่อไป ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องกลับหลังจำเลย ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้อง แก่จำเลยรายตัวไปกับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งทนายความให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มาแต่ตั้ง ทนายความมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เมื่อจำเลยถูกพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้วจำเลยยอมตก อยู่ในฐานะจำเลย ดังนั้น การไต่สวนจึงต้องกระทำต่อหน้าจำเลย พนักงานอัยการจึงต้อง นำตัวจำเลยมาศาล และศาลจำต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามคำให้การ จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ส่วนคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ จำเลยจะยังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลย จนกว่าศาลจะสั่งประทับฟ้อง การไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่จำต้องกระทำต่อหน้าจำเลย และ แม้จำเลยจะมาฟังการไต่สวนก็ตามศาลไม่อาจถามคำให้การจำเลยได้ ในการไต่สวนมูล ฟ้องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการกำหนดสิทธิต่าง ๆ อันเป็นการให้ ความคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาโดยแยกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ ราษฎรเป็นโจทก์ ผู้ถูกกล่าวหาอันมีฐานะเป็นจำเลยแห่งคดีจะได้รับสิทธิเข้าฟังการไต่สวน มูลฟ้อง (ณรงค์ ใจหาญ, 2563, หน้า 59) สิทธิการมีทนายความตามมาตรา 165/1 และ สิทธิแถลงเหตุแห่งการสั่งคดีไม่มีมูลตามมาตรา 165/2 และกรณีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดี ผู้ถูกกล่าวหาอันมีฐานะเป็นจำเลยแห่งคดีจะได้รับสิทธิรับทราบข้อ กล่าวหาและให้การต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง สิทธิที่ศาลจะต้องรับฟัง พยานหลักฐานต่อหน้าจำเลยตามมาตรา 172 สิทธิการมีทนายความตามมาตรา 165/1 สิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยในส่วนของสิทธิการอุทธรณ์ คำสั่งของศาลนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (3) ให้ถือว่าบุคคลซึ่ง ถูกฟ้องต่อศาลโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิดให้ตกอยู่ในฐานะจำเลยในคดี เมื่อประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในเรื่องดังกล่าวเหมือนดังกรณี ราชฎเป็นโจทก์ฟ้องคดี จึงต้องถือว่า จำเลยตกอยู่ในฐานะจำเลยตั้งแต่พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาล จำเลยจึงเป็นคู่ความในคดีตามนิยามของมาตรา 2 (15) ดังนั้น จำเลยย่อมมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ เว้นแต่ คำสั่งที่กฎหมาย กำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ กรณีคำสั่งระหว่างพิจารณาใน ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171 กำหนดให้ นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณามาบังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม การอุทธรณ์ คำสั่งระหว่างพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการอุทธรณ์ คำสั่งระหว่างพิจารณาในชั้นพิจารณาคดีของศาล ซึ่งจะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ต่อเมื่อมีคำ พิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วยแล้ว เท่านั้น ตามมาตรา 196 นอกจากนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ คำสั่งของศาลว่าคดีมีมูลย่อมเด็ดขาดตามมาตรา 170 อันถือเป็นกรณีกฎหมายกำหนด บทบัญญัติไว้โดยเฉพาะสำหรับเรื่องนั้น ซึ่งมีผลให้คู่ความในคดีไม่อาจอุทธรณ์คำสั่งประทับ ฟ้องของศาลได้

ในการนี้จำเลยไม่มีอำนาจนำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบต่อศาลในชั้นไต่สวน มูลฟ้องทั้งในกรณีราชฎเป็นโจทก์ฟ้องคดีและกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสอง แต่หากประสงค์จะ ชักค้ำพยานฝ่ายโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็สามารถกระทำได้ อันเป็นการตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของพยานฝ่ายโจทก์ที่นำมาสืบต่อศาล

3.2 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กระบวนการชั้นไต่สวนมูลฟ้องตาม German Code of Criminal Procedure จะเริ่มเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล ก่อนการพิจารณาพนักงานอัยการจะจัดทำสรุป ผลการสอบสวนและประเด็นทางกฎหมายของคดีให้แก่ศาล (Section 200) และศาลจะ ส่งสำเนาคำฟ้องไปยังผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ใช้สิทธิคัดค้านการประทับฟ้อง รวมตลอดทั้งให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถใช้สิทธิยื่นพยานหลักฐานเพื่อประกอบการคัดค้าน

ของตน (Section 201) การดำเนินกระบวนการพิจารณาในขั้นนี้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น โดยศาลอาจมีคำสั่งให้หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ปรากฏตามคำฟ้องหรือสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการก็ได้ เมื่อทำการไต่สวนมูลฟ้องแล้วศาลมีอำนาจสั่งคดีมีมูลหรือไม่มีมูลก็ได้ แต่การจะสั่งคดีมีมูลต้องได้ความว่าผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกฟ้องนั้นมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำความผิด (Section 203) ซึ่งการไต่สวนมูลฟ้องมีขึ้นเพื่อเป็นการใช้อำนาจตุลาการควบคุมก่อนการตั้งข้อกล่าวหาในอันที่จะปกป้องสถานภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาก่อนการพิจารณาคดี (Freckmann, Anke, Wegerich, & Thomas, 1999, p. 206) นอกจากนี้ การที่ศาลตัดสินว่ากระบวนการพิจารณาใดควรดำเนินต่อไปหรือควรสิ้นสุดยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการพิจารณาที่ไม่จำเป็นอีกด้วย (Freckmann, et al., 1996, p. 418) หากศาลพิจารณาแล้วฟังไม่ได้ว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำความผิด ศาลต้องสั่งไม่เปิดกระบวนการพิจารณาหลักโดยแสดงผลให้ชัดเจนพร้อมทั้งแจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ (Section 204) โดยหลักเมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องศาลมีหน้าที่ต้องวินิจฉัยว่าการฟ้องคดีดังกล่าวมีมูลเพียงพอที่ศาลจะประทับฟ้องหรือไม่ อันถือเป็นการตรวจสอบคำสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการอีกขั้นหนึ่ง ยกเว้นแต่เฉพาะกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องแล้วย่อมเป็นผลให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาสามารถแสดงพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ตั้งแต่ชั้นก่อนศาลประทับฟ้อง อย่างไรก็ดี แม้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะให้ความสำคัญกับคำฟ้อง แต่สำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการก็ยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างมากตั้งแต่ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องศาลจะพิจารณาสำนวนการสอบสวนประกอบคำฟ้อง เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องและความสมควรของการดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล ดังนั้น สำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการประทับฟ้อง (Section 199) ในชั้นพิจารณาไต่สวนมูลฟ้องศาลอาจสั่งยุติกระบวนการ

ชั่วคราวได้หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหา มาศาล หรือเหตุอื่นซึ่งทำให้ไม่สามารถพิจารณาคดีได้เป็นระยะเวลาสั้น (Section 205) และในการดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวคำฟ้องของพนักงานอัยการไม่ผูกพันศาลในการกำหนดคำวินิจฉัย (Section 206 a) ในระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาหากพบข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ความผิดดังกล่าวไม่มีความผิดอีกต่อไปหรือให้การกระทำดังกล่าวไม่ต้องรับโทษ ก่อนศาลจะมีคำสั่ง (Section 206 b) หากศาลพิจารณาคำฟ้องประกอบสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการแล้วเห็นว่ามีความผิดสงสัยว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด คดีมีมูลเพียงพอ ศาลจะมีคำสั่งเปิดการพิจารณาคดีหลัก โดยในคำสั่งจะต้องระบุเหตุผลแห่งการสั่งคดีมีมูล และกำหนดศาลที่จะทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีหลักต่อไป (Section 207) ในส่วนของการอุทธรณ์คำสั่งชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น หากศาลมีคำสั่งคดีมีมูลเหตุเพียงพอให้เปิดกระบวนการพิจารณาหลัก ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้น แต่ในทางกลับกันหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลเพียงพอและมีคำสั่งไม่เปิดกระบวนการพิจารณาหลัก พนักงานอัยการโดยสำนักงานอัยการ มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ทันที (Section 210) ในกรณีที่คำสั่งอันเป็นที่สุดยืนตามคำสั่งไม่เปิดกระบวนการพิจารณาหลักแล้ว พนักงานอัยการมีสิทธินำคดีเรื่องเดียวกันนั้นเสนอต่อศาลได้อีกครั้งแต่เฉพาะเหตุปรากฏข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น (Section 211)

3.3 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในประเทศสหรัฐอเมริกา

การฟ้องคดีอาญาต่อศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการประชาชนไม่อาจกระทำได้ โดยการฟ้องคดีต่อศาลของพนักงานอัยการมี 2 รูปแบบ คือ การฟ้องคดีโดยคำสั่งอนุญาตของคณะลูกขุนใหญ่ (indictment) และการฟ้องคดีรูปแบบปกติ (information) และก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาลจะมีกระบวนการกลั่นกรองมูลความผิดก่อน อันเป็นมาตรการในการกลั่นกรองคดีอาญาของการฟ้องร้องโดยไม่มีมูลหรือไม่มีเหตุผลอันสมควรเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา นอกจากนั้นยังเป็นการกลั่นกรองคดีออกจากการฟ้องร้องคดีที่ขาดพยานหลักฐานสนับสนุน และเป็น

การตรวจสอบความเร่งรีบ ความประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการ ในการนี้การฟ้องคดีโดยคำสั่งอนุญาตของคณะลูกขุนใหญ่นั้น รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดว่า คดีอาญาประเภทอุกฉกรรจ์ (ความผิดอาญาร้ายแรง) จะสามารถดำเนินคดีได้นั้นต้องได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือชี้ขาดเป็นลายลักษณ์อักษรว่าอนุญาตจากคณะลูกขุนใหญ่ก่อน ยกเว้น คดีที่เกิดขึ้นในกองทัพบก กองทัพเรือ หรือคดีอันกระทบต่อความไม่สงบของประเทศ บทบาทของคณะลูกขุนใหญ่จึงเป็นการกลั่นกรองการเสนอข้อหาในคดีความผิดอุกฉกรรจ์ และเป็นการตรวจสอบความประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการด้วย มาตรการกลั่นกรองคดีโดยคณะลูกขุนใหญ่ถือเป็นการให้หลักประกันอย่างหนึ่งแก่ประชาชนที่จะให้ตัวแทนของประชาชนมีสิทธิเข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจในการดำเนินคดีของรัฐ ซึ่งในกระบวนการพิจารณาของคณะลูกขุนใหญ่ Federal Rules of Criminal Procedure กำหนดว่า ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิอยู่ร่วมในขณะที่คณะลูกขุนใหญ่กำลังพิจารณาถ้าไม่ได้ถูกเรียกมาให้การ ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้การผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิที่จะมีทนายความ ไม่มีสิทธิเสนอพยานหลักฐาน ไม่มีสิทธิอยู่ร่วมด้วยในขณะที่บุคคลอื่นให้การต่อคณะลูกขุนใหญ่ และไม่มีสิทธิให้ทนายความซักค้านพยานที่พนักงานอัยการเสนอ เนื่องจากประเด็นการวินิจฉัยของกระบวนการดังกล่าวไม่ใช่เพื่อการวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดหรือไม่และต้องถูกลงโทษเพียงใด หากแต่เป็นการวินิจฉัยเพื่อให้ทราบพยานหลักฐานในคดีเพียงพอที่จะฟ้องหรือไม่เท่านั้น ดังนั้น ผู้ถูกกล่าวหาจึงไม่อาจอุทธรณ์คำสั่งใด ๆ ของคณะลูกขุนใหญ่ (Rule 9) ในส่วนคดีทั่วไปที่มีโทษติดคุกฉกรรจ์ พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องได้รับการชี้ขาดอนุญาตให้ฟ้องคดีจากคณะลูกขุนใหญ่ สามารถทำคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษรบรรยายการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ข้อหา และฐานความผิดที่ประสงค์ให้ลงโทษ โดยศาลไต่สวน (Magistrate court) จะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องในคดีดังกล่าวก่อน เว้นแต่ คดีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้การรับสารภาพซึ่งถือว่าผู้ถูกกล่าวหาสละสิทธิได้รับการไต่สวนมูลฟ้อง หรือคดีอาญาความผิดไม่ร้ายแรง ในขั้นนี้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์มีโอกาสอย่างมากในการนำเสนอพยานหลักฐานของตน หากศาลไต่สวน

เห็นว่าพยานหลักฐานดังกล่าวน่าเชื่อถือไม่พบเหตุอันควรสงสัยหรือรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาถูกใส่ความ ศาลไต่สวนมีอำนาจยกฟ้องได้ (Rule 5.1 (a)) ในกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลไต่สวนผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับสิทธิที่จะมีทนายความ (Smith & Christopher, 2003, pp. 292-293) สิทธิในการถามค้าน (Lafave, Wayne, Israel, Jerold, & Nancy, 2000, p. 722) สิทธิในการเสนอพยานต่อศาล (rule 5.1 (e)) และสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งของศาล (วิสาร พันธนะ, 2521, หน้า 39-49)

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง ข้อดี และข้อด้อย ของกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ในส่วนการเข้าสู่กระบวนการ และการกำหนดสิทธิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การเข้าสู่กระบวนการชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำฟ้องต่อศาลจะต้องมีการร้องขอให้ศาลที่มีอำนาจชำระคดีเปิดการพิจารณาคดี ซึ่งกระบวนการในขั้นนี้เรียกว่ากระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ยกเว้นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะไม่ต้องผ่านกระบวนการดังกล่าว หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อดีในส่วนที่เป็นการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลอย่างเคร่งครัด แต่มีข้อด้อยในส่วนที่ปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการของศาลจะมีจำนวนมาก ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้กรณีพนักงานอัยการยื่นคำฟ้องรูปแบบปกติ (information) ให้นำตัวจำเลยไปไต่สวนมูลฟ้องต่อ Magistrate court โดยกำหนดช้อยกเว้นไว้เพียงกรณีจำเลยรับสารภาพหรือกรณีเป็นคดีอาญาความผิดเล็กน้อย เท่านั้น หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อดีในส่วนที่เป็นการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลโดยเคารพการแสดงเจตนาของผู้ต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลเป็นสำคัญ แต่มีข้อด้อยในส่วนที่ปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการของศาลจะมีจำนวนมาก สำหรับประเทศไทยนั้น กำหนดให้กรณีพนักงานอัยการฟ้องคดี ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องแต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก็ได้

แต่กรณีราษฎรฟ้องคดีศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องเสมอ เว้นแต่ คดีนั้นพนักงานอัยการฟ้องข้อหาอย่างเดียวกัน ศาลจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อดีในส่วนที่เป็นกระบวนการควบคุมปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล แต่มีข้อด้อยในส่วนที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลเท่าที่ควร

4.2 การกำหนดสิทธิในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

กรณีของสิทธิเข้าร่วมในการไต่สวนมูลฟ้อง สิทธิในการมีทนายความ และสิทธิในการซักค้านพยานโจทก์ กฎหมายของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ได้ให้การรับรองซึ่งสอดคล้องกันแล้ว แต่สำหรับสิทธิอื่น ๆ ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องยังคงมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1) สิทธิที่จะให้การ สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนีผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิคัดค้านคำขอให้เปิดการพิจารณาคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งสอดคล้องกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่ตามกฎหมายไม่มีข้อห้ามผู้ถูกกล่าวหาให้การต่อศาล แต่แตกต่างจากประเทศไทยที่กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ศาลต้องถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิให้การได้ แต่กรณีราษฎรเป็นโจทก์ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิให้การ

2) สิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาล สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนีผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนประกอบคำคัดค้านคำร้องขอให้เปิดการพิจารณาคดีของพนักงานอัยการได้ ซึ่งสอดคล้องกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ แต่แตกต่างจากประเทศไทยที่ห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสนอพยานหลักฐานต่อศาล

3) สิทธิอุทธรณ์ สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้พนักงานอัยการมีสิทธิอุทธรณ์กรณีศาลมีคำสั่งไม่เปิดการพิจารณาคดีได้ แต่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิอุทธรณ์กรณีศาลมีคำสั่งเปิดการพิจารณาคดี ซึ่งสอดคล้องกับประเทศไทยที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่กรณีศาลมีคำสั่งคดีไม่มีมูลให้ยกฟ้องผู้

กล่าวหาว่ามีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ แต่แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์เพื่อขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องใหม่ได้ทุกกรณี

เมื่อพิจารณาการกำหนดสิทธิในชั้นไต่สวนมูลฟ้องข้างต้น เห็นได้ว่า การกำหนดสิทธิในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา มีข้อดีในส่วนที่เป็นการให้ความสำคัญต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา แต่มีข้อด้อยในส่วนที่ทำให้กระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องใช้เวลานาน และการกำหนดสิทธิในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทย มีข้อดีในส่วนที่ทำให้กระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่มีข้อด้อยในส่วนที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลเท่าที่ควร

5. วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี

การศึกษาเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องพบว่า บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบางส่วนยังมีปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ดังนี้

5.1 ปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจไต่สวนมูลฟ้องโดยไม่เหมาะสม

ด้วยเหตุที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้ เพื่อประสงคราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์อันเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหา และรู้ตัวผู้กระทำความผิด รวมทั้งพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ย่อมแสดงให้เห็นว่ากฎหมายประสงค์ให้ความคุ้มครองบุคคลผู้เกี่ยวข้องในคดีทุกฝ่าย ส่วนการสอบสวนใดไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวย่อมถือเป็นส่วนการ

สอบสวนที่ไม่สมบูรณ์ เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยแบ่งแยก การสอบสวนของพนักงานสอบสวนออกจากการฟ้องคดีของพนักงานอัยการอย่างเด็ดขาด พนักงานอัยการจึงไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนนั้นได้จนกว่าพนักงานสอบสวน จะได้สรุปสำนวนการสอบสวนและส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมความเห็นแล้วเท่านั้น หากพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีไปโดยที่ไม่ควรฟ้องอันเนื่องมาจากการพิจารณาสำนวน การสอบสวนที่ไม่สมบูรณ์ หรือเป็นการฟ้องที่บรรยายเพียงการกระทำที่เป็นองค์ประกอบ ความผิดแต่มิได้บรรยายถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดสำคัญที่มีผลต่อคดีโดยตรง อันอาจทำให้ศาลเห็นถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ทันที การไต่สวนมูลฟ้องจึงมีบทบาท ในการช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาให้ต้องได้รับความเดือดร้อน จากการฟ้องคดีของพนักงานอัยการซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ และยังเป็นมาตรการเสริมที่มีผลเป็นการตรวจสอบการออกคำสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการอีกชั้นหนึ่ง อันเป็นการ ตรวจสอบการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการ แต่ในทาง ปฏิบัติศาลจะใช้ดุลพินิจไม่ไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์โดยอาศัย เหตุว่าเป็นคดีที่ได้ผ่านการสืบสวนสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนและการตรวจสอบพยาน หลักฐานในการกระทำความผิดเบื้องต้นก่อนฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ จึงเห็นได้ว่า ศาลไม่ได้ใช้กลไกกระบวนการไต่สวนอย่างวิธีพิจารณาของระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลที่เหมาะสม ประกอบกับมาตรา 162 (2) แห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้อำนาจดุลพินิจที่ไม่จำกัดเหตุแห่งการใช้ อันถือเป็น การให้อำนาจอย่างกว้างแก่ศาล เพื่อปรับใช้ในแต่ละคดีซึ่งมุ่งประสงค์ให้เกิดความยืดหยุ่น ในการบังคับใช้กฎหมายโดยคำนึงถึงความยุติธรรมต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดีด้วย การใช้ดุลพินิจตามบทบัญญัติดังกล่าวศาลย่อมต้องผูกพันต่อเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ข้างต้นไม่อาจกระทำการใด ๆ อันเป็นการลิดรอนสิทธิที่คู่กรณีแห่งคดีพึงได้รับไม่ว่าจะ โดยทางตรงหรือทางอ้อม

เอกสารสรุปจำนวนคดีอาญาที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ (ศาลชั้นต้น) รับฟ้องเป็นคดีใหม่ ได้สวนมูลฟ้อง และพิพากษายกฟ้อง ประจำปีพุทธศักราช 2563 ถึง 2564 ตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ถึงเดือนธันวาคม 2564 ซึ่งจัดทำโดยส่วนระบบข้อมูลและสถิติสำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม วันที่ 28 เมษายน 2565 ระบุข้อมูลซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ในปีพุทธศักราช 2563 คดีอาญาที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศไทยได้รับเป็นคดีใหม่มีจำนวน 759,546 คดี ซึ่งศาลได้สั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องเพียง 24,609 คดี โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 3.2 และในปีพุทธศักราช 2564 คดีอาญาที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศไทยได้รับเป็นคดีใหม่มีจำนวน 663,943 คดี ซึ่งศาลได้สั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องเพียง 23,407 คดี โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 3.5 และในคดีที่ได้มีการไต่สวนมูลฟ้องข้างต้นมีคดีที่ศาลพิพากษายกฟ้องโดยมากถึง 6,640 คดี คิดเป็นประมาณร้อยละ 13 ของจำนวนคดีอาญาที่ศาลได้มีการไต่สวนมูลฟ้องทั้งหมด อันแสดงให้เห็นว่าในปีพุทธศักราช 2563 ถึง 2564 มีบุคคลผู้ได้รับโอกาสในการปลดเปลื้องจากภาระที่ต้องถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและถูกฟ้องคดีต่อศาลโดยไม่เป็นธรรม หรือได้รับโอกาสในการแสดงให้ศาลเห็นถึงความบริสุทธิ์ผ่านทางสิทธิที่กฎหมายรองรับในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเพียงร้อยละ 6.7 ของจำนวนคดีอาญาที่ศาลยุติธรรมได้รับเป็นคดีใหม่ทั้งหมด แต่ในบรรดาคดีที่ได้มีการไต่สวนมูลฟ้องนั้น มีคดีที่พยานหลักฐานไม่อาจรับฟังได้อย่างเพียงพอว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดมากถึงร้อยละ 13

การที่ศาลมีแนวปฏิบัติที่ไม่สั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพราะเหตุถือโดยปริยายว่าการผ่านการสืบสวนสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และการตรวจสอบพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเบื้องต้นก่อนฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการได้กระทำโดยถูกต้องครบถ้วนเพียงพอต่อการรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถูกฟ้องคดีต่อศาลน่าจะเชื่อว่าการกระทำความผิด ย่อมส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาที่ต้องตกอยู่ในฐานะจำเลยในคดีเสียสิทธิในการแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูลซึ่งเป็นช่องทางการใช้สิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหาจะสามารถชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐานสำคัญให้ศาลทราบเพื่อสนับสนุนความบริสุทธิ์ของตนอันเป็น

ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่อาจไม่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการ ใช้พิจารณาฟ้องคดีต่อศาลโดยไม่ทำให้ระยะเวลาการสูญเสียอิสรภาพทางร่างกาย ยืดยาวออกไป อันเป็นกรณีที่แนวปฏิบัติของศาลลิดรอนสิทธิสำคัญบางประการของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสรีภาพในร่างกาย อีกทั้ง ยังเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่ได้มีการรับรองโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่กำหนดให้บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด และต้องไม่มีใครถูกตัดสินว่ามีความผิด จนกว่าจะมีการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยอันสมเหตุสมผลซึ่งรวมถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยตั้งแต่เริ่มดำเนินกระบวนการทางอาญาต่าง ๆ ตลอดการพิจารณา หากแนวปฏิบัติของผู้มีหน้าที่ชี้ขาดความผิดไม่คำนึงถึงหลักการดังกล่าวย่อมเปรียบเสมือน การสนับสนุนให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องเผชิญหน้าต่อการกล่าวหาทางอาญาที่ผิดพลาด

5.2 ปัญหาการจำกัดสิทธิเสนอพยานหลักฐานต่อศาลของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

การดำเนินคดีตามกระบวนการกล่าวหา ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา มีหน้าที่เสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่อศาล โดยทั้งสองฝ่ายอยู่ในสถานะที่เท่าเทียมกัน อันมีลักษณะเป็นการที่ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้กันด้วยพยานหลักฐานที่ตนมี กลไกกระบวนการของกฎหมายที่สอดคล้องกับระบบการดำเนินคดีดังกล่าว ย่อมกำหนดหน้าที่ที่ 2 ฝ่ายจะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงของฝ่ายตน หากพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้จำกัดอำนาจนำพยานหลักฐานมาสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของผู้ถูกกล่าวหาในคดี อันเป็นผลให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่อาจนำพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายยังคงให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสำนึกดีไม่มีมูล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/2 และกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถชักค้านพยานหลักฐานของผู้กล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ได้นั้น มีลักษณะเป็นการกำหนดสิทธิอย่างมีข้อจำกัด ไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีแก้ข้อกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้อย่างเต็มที่ แม้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยจะมีลักษณะที่สนับสนุนให้องค์กรของรัฐผู้เกี่ยวข้องร่วมกันอำนวยความสะดวกแก่คู่ความ ซึ่งเป็นการช่วยกลั่นกรองคดีก่อนฟ้องต่อศาลระดับหนึ่งแล้ว แต่ในทางปฏิบัติไม่อาจถือได้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย การดำเนินคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องผู้กล่าวหาจะได้เปรียบกว่าผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจาก พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเสนอต่อศาล ส่วนใหญ่เป็นการมุ่งเอาผิดและเป็นโทษกับผู้ถูกกล่าวหา มากกว่าการสนับสนุนให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ ดังนั้น การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจำกัดสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของผู้ถูกกล่าวหา ย่อมถือเป็นการตัดโอกาสของผู้ถูกกล่าวหาในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ทำให้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้เข้าสู่การพิจารณาตัดสินของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง อีกทั้ง ยังเป็นการจำกัดขอบเขตข้อเท็จจริงที่ศาลควรรู้จากการดำเนินคดี เพราะเหตุที่ศาลรับฟังข้อเท็จจริงของผู้กล่าวหาเพียงฝ่ายเดียว เมื่อพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐานของผู้กล่าวหาฝ่ายเดียวแล้ว ย่อมไม่อาจถือได้ว่าผลแห่งการพิจารณาในกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างเพียงพอ อันถือเป็นกรณีที่กฎหมายจำกัดสิทธิสำคัญบางประการของผู้ถูกกล่าวหาในคดี โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นการสร้างภาระในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ทั้งยังเป็นการบังคับโดยทางอ้อมให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกกระทบต่อเสรีภาพเป็นระยะเวลา นานยิ่งขึ้น เนื่องจากการตกอยู่ในฐานะจำเลยนั้นก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ และยังส่งผลถึงเสรีภาพในร่างกายเนื่องจากต้องถูกคุมขังระหว่างพิจารณาซึ่งเป็นภาระที่ผู้ตกอยู่ในฐานะจำเลยจะต้องสูญเสียทรัพย์สิน เพื่อให้ตนได้รับอิสรภาพในระหว่างต่อสู้คดีอีกด้วย

5.3 ปัญหาการจำกัดสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน จนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย และกำหนดให้นายทนายผู้ว่าด้วยการพิจารณา มาบังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลมจึงต้องถือว่าคำสั่งในกระบวนการพิจารณาคดีชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่มีลักษณะไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาที่อยู่ภายใต้บังคับที่จะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญ และมีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วยแล้ว กรณีศาลมีคำสั่งยกฟ้องเพราะเหตุโจทก์ไม่มาศาลตามกำหนดในชั้นไต่สวนมูลฟ้องโดยไม่มีเหตุอันสมควรตามมาตรา 166 วรรคหนึ่ง ซึ่งโจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลแสดงเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถมาศาลตามกำหนด และศาลมีคำสั่งยกคดีชั้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ตามคำร้องตามมาตรา 166 วรรคสอง คำสั่งยกคดีชั้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นคำสั่งที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน จึงเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาที่จะอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วยแล้วตามมาตรา 196 จากการพิจารณาหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนดข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีซึ่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลมีฐานะเป็นจำเลยแห่งคดีจึงมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่กฎหมายไม่กำหนดห้ามเป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับกระบวนการพิจารณาชั้นพิจารณาคดีของศาล เมื่อมาตรา 166 วรรคสาม กำหนดว่า ในคดีที่ศาลยกฟ้องโจทก์เพราะเหตุดังกล่าวแล้ว จะฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ แสดงให้เห็นว่าคำสั่งของศาลที่สั่งให้ยกฟ้องคดีตามมาตรา 166 ย่อมมีผลเป็นการปลดปล่อยภาระและผลร้ายที่เกิดจากถูกบังคับให้เข้าสู่ฐานะจำเลยในคดีอาญา ดังนั้น คำสั่งของศาลที่สั่งยกคดีชั้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ อันเป็นการพิจารณาข้อเท็จจริงที่โจทก์เสนอต่อศาลในประเด็นเกี่ยวกับความสมควรของเหตุที่ไม่มาศาล จึงเป็นคำสั่งที่มีผลให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องกลับสู่ฐานะจำเลยและแบกรับภาระและผลร้ายต่อไปอีก การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดหลักเกณฑ์ที่มีผลเป็นการชะลอการอุทธรณ์คำสั่ง

ที่มีลักษณะไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวนซึ่งนำมาใช้บังคับกับคำสั่งยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ด้วยนั้น ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่ตกอยู่ในฐานะจำเลยในคดีเกินจำเป็นเนื่องจากปัญหาการพิจารณาว่าข้อเท็จจริงที่โจทก์ไม่มาศาลตามกำหนดนัดถือเป็นเหตุอันสมควรหรือไม่นั้น ไม่ใช่ปัญหาที่ควรรอไว้อุทธรณ์ในขณะที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญ หากเปรียบเทียบประโยชน์กับผลร้ายที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับจากการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว ย่อมเห็นได้ว่าเงื่อนไขการอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณานั้นหากนำมาปรับใช้กับคำสั่งให้ยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ด้วยจะเป็นการสร้างความเป็นธรรมขึ้นในคดี

กรณีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาดอันเป็นการจำกัดสิทธิห้ามคู่ความทั้งสองฝ่ายอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว แต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้น พนักงานอัยการสามารถอุทธรณ์ได้ตามมาตรา 170 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากพิจารณาลักษณะของคำสั่งทั้งสองประการข้างต้นจะเห็นว่า คำสั่งคดีไม่มีมูลนั้นแสดงว่าศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานของพนักงานอัยการที่ได้เสนอต่อศาลในกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องแล้ว ยังไม่อาจรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะกระทำความผิดตามฟ้อง ซึ่งการเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวของพนักงานอัยการ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์อันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิใด ๆ ของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการย่อมได้รับสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องเสมือนการเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล หากแต่เพียงแตกต่างในส่วนวัตถุประสงค์ในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเท่านั้น ซึ่งเป็นการแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับกรณีศาลมีคำสั่งประทับฟ้องที่แสดงว่าศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานของพนักงานอัยการที่ได้เสนอต่อศาลในกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องเพียงฝ่ายเดียวและรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะกระทำความผิดตามฟ้อง อันเป็นการรับฟังพยานหลักฐานจากกระบวนการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดหลักเกณฑ์อันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิการเสนอพยานหลักฐานเพื่อโต้แย้งแสดงความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งอยู่ในฐานะจำเลยในคดี อันไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับสิทธิในการ

ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในกระบวนการดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบกับหลักเกณฑ์ในเรื่อง การอุทธรณ์คำสั่งคดีที่ไม่มีมูลและการเป็นที่สุดของคำสั่งคดีมีมูลตามมาตรา 170 พบว่า คำสั่งคดีที่ไม่มีมูลของศาลที่วินิจฉัยโดยอาศัยพยานหลักฐานจากกระบวนการที่พนักงานอัยการผู้เสนอพยานหลักฐานมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการแสดงให้ศาลเห็นถึงการกระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้สิทธิพนักงานอัยการโจทก์สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ แต่คำสั่งประทับฟ้องเนื่องจากคดีมีมูลของศาลที่วินิจฉัยโดยอาศัยพยานหลักฐานจากกระบวนการที่กำหนดหลักเกณฑ์จำกัดสิทธิการเสนอพยานหลักฐานเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ให้ปรากฏแก่ศาลของผู้ถูกกล่าวหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวของผู้ถูกกล่าวหา การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดจำกัดสิทธิอุทธรณ์คำสั่งคดีมีมูลของผู้ถูกกล่าวหา โดยบัญญัติให้คำสั่งคดีมีมูลย่อมเด็ดขาดนั้น แสดงถึงการละเลยต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องซึ่งหากคำสั่งคดีมีมูลของศาลเป็นคำสั่งที่ไม่ถูกต้องผู้ถูกกล่าวหาย่อมไม่ได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ

6. บทส่งท้าย

การไต่สวนมูลฟ้องเป็นมาตรการการกั้นกรงมุลคดีในเบื้องต้นโดยศาล อันมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการดำเนินคดีอาญาที่เป็นการกลั่นแกล้งผู้อื่นหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์อย่างอื่นนอกจากผลแห่งคดีโดยชอบธรรมตามปกติ และเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ชื่อเสียงและเกียรติคุณของผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการสำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาพบปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก การเข้าสู่กระบวนการชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์กำหนด

หลักการให้ศาลใช้อำนาจดุลพินิจอิสระโดยไม่จำกัดเหตุ ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดหลักการให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ และตั้งข้อยกเว้นบางประการสำหรับยกเว้นหลักการดังกล่าวโดยให้ศาลใช้ดุลพินิจเฉพาะในส่วนข้อยกเว้นเท่านั้น ประการต่อมา การจำกัดสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาลของผู้ถูกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาให้การรับรองสิทธิดังกล่าวโดยกำหนดให้ผู้ถูกล่าวหาสามารถเสนอพยานหลักฐานเพื่อหักล้างทำลายน้ำหนักพยานหลักฐานของฝ่ายผู้กล่าวหา และสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงแห่งตนเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ให้ปรากฏแก่ศาล และประการสุดท้าย การจำกัดสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดสิทธิให้ผู้ถูกล่าวหาสามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ทุกกรณี ปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกล่าวหาซึ่งถูกฟ้องคดีต่อศาล ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

1) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) โดยกำหนดให้ การดำเนินคดีต้องผ่านกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลก่อนเสมอ เว้นแต่ ข้อยกเว้นบางประการตามบริบทของประเทศไทย

2) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 โดยกำหนดให้ ผู้ถูกล่าวหาที่มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

3) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 โดยกำหนดให้ คำสั่งยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ตามมาตรา 166 นี้ ไม่ถือเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา

4) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170 โดยกำหนดให้ ผู้ถูกล่าวหาที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งคดีมีมูล

หากได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามที่ได้เสนอแล้ว ย่อมทำให้กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ มุ่งให้

ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาสมดังเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย และช่วยลดภาระของผู้ถูกกล่าวหาในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน

Reference

- Chiraniti Havanon. (2000). Criminal Procedure Rights according to the Constitution. Bangkok: Winyuchon.
- Code of Criminal Procedure. (1935). Royal Gazette, 52(0A), 682, 683, 685, 686, 696.
- Code of Criminal Procedure. (1956). Royal Gazette, 73(16A), 134.
- Freckmann, A., Anke, L., Wegerich, J., & Thomas, C. (1999). The German legal system. London: Sweet & Maxwell.
- Kanueng Luechai. (2005). Criminal Procedure Law, Vol. 2. Bangkok: October Printing.
- Kunlapol Phonwan. (1978). Laws and Natural Rights. Journal of Public Prosecutor, 6(2), 23.
- Lafave, K., Wayne, R., Israel, P., Jerold, H., & Nancy, J. (2000). Criminal procedure (3rd ed.). St,Paul, Minn: West Publishing.
- Narong Jaihar. (2020). Principles of Law and Criminal Procedure, Vol. 2 (6th Edition). Bangkok: Winyuchon.
- Smith, O., & Christopher, E. (2003). Criminal procedure. Belmont Calif U.S.A: Wadsworth.
- Thira Suteewarangkun. (1999). Protection of Rights and Liberties of Individuals Recognized by the Constitution. Journal of Law , 14 (29), 590.
- Wipha Pinweera. (2008). The Role of the Court in Criminal Proceedings. Master of Laws Thesis (Laws). Bangkok: Thammasat University.

Wisarn Panthuna. (1978). Criminal Procedure in the United States. Dulpaha, 5 (25), 39-49.

Worapoj Wisarutpit. (2000). Rights and Freedoms under the Constitution. Bangkok: Winyuchon.